

Mgr. Eva Biedermanová
Institut pro kriminologii a sociální prevenci

Čeští senioři ve výkonu trestu odnětí svobody – analýza trestních spisů

Úvod

Problémy spojené s výkonem nepodmíněného trestu odnětí svobody postupně pronikají prostřednictvím médií do našeho povědomí. O čem se však často nehovoří, je pozvolné stárnutí osob vykonávajících trest odnětí svobody v českých věznicích, viz tabulka č. 1. Osoby seniorského věku se však z hlediska dlouhodobého horizontu dostávají do hledáčku Vězeňské služby České republiky (dále jen VS ČR), která si uvědomuje závažnost tohoto fenoménu, a zejména nutnost se na pozvolné zvyšování počtu seniorů ve věznicích připravit, viz Koncepce vězeňství do roku 2025.¹

Počínání vězeňské služby má přitom ryze pragmatický charakter. Stárnutí vězeňské populace klade vyšší nároky na zajištění odborného personálu věznic a jeho vzdělávání a v neposlední řadě také na finanční zajištění provozu věznic.

Se zřetelem na rozšiřující se skupinu seniorů ve výkonu trestu vyplývá do budoucnosti nutnost tuto skupinu osob podrobněji analyzovat. Na základě provedené analýzy pak následně podniknout potřebné úpravy v programech zacházení, provádět průběžně technická opatření v provozu stávajících věznic a zohlednit výsledky analýzy při výstavbě věznic nových.

Statistické údaje Vězeňské služby ČR

Věk stíhaných, odsouzených a vězněných osob bývá předmětem statistického sběru dat. To však neznamená, že jsou všechna data o osobách seniorského věku běžně dostupná. Podrobnější údaje o počtu seniorů ve výkonu trestu odnětí svobody shromažďuje a současně publikuje na webových stránkách VS ČR² a poskytuje je k využití široké laické i odborné veřejnosti. Data o věku odsouzených seniorů v členění po pěti letech, jsou k dispozici na stránkách VS ČR od roku 2013 doposud - do roku 2013 byl věk osob seniorského věku uváděn ve vězeňských statistikách pouze ve věkových kohortách odstupňovaných po deseti letech, viz Biedermanová (2019).³ S ohledem na již výše zmíněné, jsou v tabulce č. 1 uvedeny počty seniorů dle věkových kohort ve výkonu trestu odnětí svobody od roku 2013. Senioři tvoří v současnosti skupinu osob nedosahující ani 2 % všech odsouzených v českých věznicích. Přitom je zcela zřejmé, s ohledem na demografické charakteristiky

¹ *Koncepce vězeňství*. (22. červen 2017). Načteno z Generálního ředitelství Vězeňské služby ČR: <http://vscr.cz/koncepce-vezenstvi/>.

² *Generální ředitelství Vězeňské služby ČR*. (26. září 2019). Načteno z Statistické ročenky Vězeňské služby: <https://www.vscr.cz/informacni-servis/statistiky/statisticke-rocenky-vezenske-sluzby/>.

³ BIEDERMANOVÁ, Eva. Jak stárne česká vězeňská populace? *Bezpečnostní teorie a praxe*. 2018, č. 4, s. 71-80.

obyvatelstva v České republice, že počty seniorů ve výkonu trestu také v blízké budoucnosti pomalu porostou.

Tabulka č. 1

Počty seniorů dle věkových kohort ve výkonu trestu odnětí svobody v letech 2013-2018

Rok	2013	2014	2015	2016	2017	2018
65-70	98	112	121	152	171	195
70-75	17	34	44	51	55	57
75-80	2	6	9	16	14	11
80+	0	0	2	1	1	3
Celkem	117	152	176	220	241	266
V %	0,8	0,9	0,9	1,1	1,2	1,4
Odsouzení celkem: všechny věkové kohorty	14 301	16 433	18 850	20 501	20 271	19 677

Zdroj: Statistické ročenky Vězeňské služby České republiky 2013-2018 vždy k 31. prosinci daného roku.

Analýza trestních spisů

Téma stáří a stárnutí se promítlo také do výzkumu Institutu pro kriminologii a sociální prevenci (dále jen IKSP). V rámci projektu **Senioři – oběti i pachatelé trestné činnosti**, probíhajícího v IKSP v letech 2016-2019, se konal výzkum zaměřený na seniory jako na oběti trestných činů a současně jako na pachatele trestné činnosti. Nejdůležitější poznatky a závěry z analýzy trestních spisů zaměřené na seniory, jako na pachatele trestných činů, budou popsány dále.

Výběr vzorku spisů

Námi stanovený minimální věk 65 let,¹ jako věková limita pro výběr respondentů do vzorku, byl zvolen v souvislosti se zařazováním odsouzených osob starších 65 let mezi osoby trvale pracovní nezařaditelné, tzv. TPN dle § 69 odst. 1 písm. a) zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů. Jak přímo vyplývá ze zákonné definice této skupiny osob, nejsou s ohledem na svůj věk povinny pracovat, pokud o zařazení do práce samy nepožádají.² To koresponduje s postavením seniorů téhož věku na svobodě, kteří již zpravidla nepracují a pobírají starobní důchod.

¹ S ohledem na stále se prodlužující naději dožití se posouvá hranice seniorského věku a neexistuje jeho jednotná definice. V odborné literatuře zaměřené na gerontologii je publikováno nepřehledné množství definic seniorského věku, které se shodují na označení „mladý, starý a velmi starý senior“. Věk mladých seniorů bývá zpravidla vymezen 65-74 lety, starých seniorů mezi 75-84 lety a velmi starých seniorů nad 85 let. In: ČEVELA, Rostislav, KALVACH, Zdeněk, ČELEDVÁ, Libuše. *Sociální gerontologie: úvod do problematiky*. Praha: Grada Publishing, 2012, s. 25-28.

² KALVODOVÁ, Věra. *Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012, s. 192-193.

Pro potřeby provedené analýzy byl vytvořen vzorek spisů prostřednictvím databáze CSLAV¹ Ministerstva spravedlnosti České republiky. Jednalo se o **všechny spisy, na něž byl v roce 2017 vypracován a odeslán statistický list trestní do databáze CSLAV** a splňovaly další podmínky, tj. seniorský věk pachatelů (šedesát pět a více let) v době spáchání trestného činu a trest odnětí svobody uložený nepodmíněně. Tímto výběrem bylo získáno **40 soudních spisů**, které se vztahovaly k **38 pachatelům** trestných činů.²

Trestná činnost, uložené tresty a recidiva seniorů

Senioři z našeho vzorku se dopouštěli trestných činů různé závažnosti - od krádeží prostých až po vraždy.³ Nejčastěji se jednalo o přečin krádeže (v jedenácti případech) a o maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání (devět případů). Vzhledem k velikosti vzorku čítaly tyto přečiny dohromady více než polovinu všech uvedených trestných činů.

Dalším nejčastějším trestným činem spáchaným osobami ze vzorku byla vražda. Ať již ve stadiu pokusu (dvakrát) nebo jako dokonaný trestný čin (třikrát). Závažným zjištěním však bylo, že čtyři pachatelé vražd měli doposud čistý trestní rejstřík, jednalo se tedy o tzv. osoby prvotrestané, (viz Marešová, Kotulan a Martinková (2004).⁴ Pouze jeden z pachatelů vraždy byl již jedenkrát odsouzen, a to za výtržnictví spáchané před více než třiceti lety, které je v dnešní době zahlazeno.

Pokud se jedná o oběti vražd, ani v jednom případě se nejednalo o osobu pachateli zcela neznámou. Třikrát se stala obětí vraždy osoba, se kterou žil pachatel ve společné domácnosti (družka, druh dcery, tchán), v jednom případě soused (sousedské spory) a v dalším „známý z tancovačky“ (vliv alkoholu).

Třikrát byli senioři ze vzorku odsouzeni za znásilnění a třikrát za podvod. Další trestné činy, také vzhledem k velikosti vzorku, se vyskytují pouze jednotlivě.

Na tomto místě si je třeba uvědomit **limitu daného vzorku**. Trestné činy, které senioři ze vzorku spáchali, jsou natolik závažné, že za ně soud uložil nepodmíněný trest odnětí svobody. Vzorek proto rozhodně **nevypovídá o veškeré trestné činnosti spáchané českou seniorskou populací**. Na základě dat v tabulce č. 2 proto nelze zobecnit, že by se senioři dopouštěli ve zvýšené míře například násilných trestných činů (vražd, znásilnění, týrání osoby žijící ve společném obydlí atd.).

¹ CSLAV zkracuje pojem Centrální statistické listy a výkaznictví.

² Počet spisů nekoresponduje s počtem pachatelů, protože ve dvou trestních spisech se jednalo o recidivu stejného pachatele a v dalších dvou trestních spisech se jednalo o vícečinný souběh trestných činů.

³ V tabulce číslo 2 je při souběhu trestných činů v rámci jednoho trestního spisu uveden pouze čin **nejpřísněji trestný**. V jednom případě se ve vzorku objevila recidiva stejného pachatele, v tabulce jsou započítány **oba** spáchané trestné činy. Z tohoto důvodu se počet trestných činů v tabulce č. 2 zvýšil o jeden (N=39). Tato skutečnost se projevila také na počtu trestů odnětí svobody (N=39) uložených za tyto trestné činy soudem, viz graf č. 1.

⁴ MAREŠOVÁ, Alena; KOTULAN, Petr a Milada MARTINKOVÁ. *Sonda do problematiky osob v ČR poprvé trestně stíhaných a poprvé vězněných*. Praha: IKSP, 2004, s. 5.

Tabulka č. 2

Trestné činy spáchané seniory (dle zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník)

Trestný čin	Počet
§ 140 vražda	5
§ 173 loupež	1
§ 175 vydírání	1
§ 185 znásilnění	3
§ 187 pohlavní zneužití	1
§ 196 zanedbání povinné výživy	1
§ 199 týrání osoby žijící ve společném obydlí	1
§ 205 krádež	11
§ 206 zpronevěra	1
§ 209 podvod	3
§ 274 ohrožení pod vlivem návykové látky	1
§ 283 nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy	1
§ 337 maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání	9
Celkem	39

Tresty uložené seniorům odpovídají závažnosti jimi páchané trestné činnosti, viz graf č. 1. Soudy uložily nejvíce trestů odnětí svobody v délce trvání do jednoho roku (46 %),¹ nad 10 let pouze 5 %.² V souvislosti s pokročilým věkem našich pachatelů si je však třeba uvědomit, že délky uložených trestů, zejména v případě trestů nad deset let, jsou pro pachatele-seniory tresty doživotními, viz tabulka č. 3.

¹ Někteří autoři prezentují, že v posledních letech je možné sledovat nárůst počtu uložených nepodmíněných trestů odnětí svobody seniorům nad 60 let v přepočtu na 100 000 obyvatel, přičemž převažují krátkodobé tresty do jednoho roku. In: VÁLKOVÁ, Helena, HULMÁKOVÁ, Jana. Kriminalita stárnoucí populace a sankční politika uplatňovaná vůči seniorům v České republice. *Fórum sociální práce*. 2013, č. 2, s. 29-44.

² Pro srovnání: v roce 2017 v českých věznicích vykonávalo trest odnětí svobody nad 10 let cca 6 % odsouzených všech věkových kategorií.

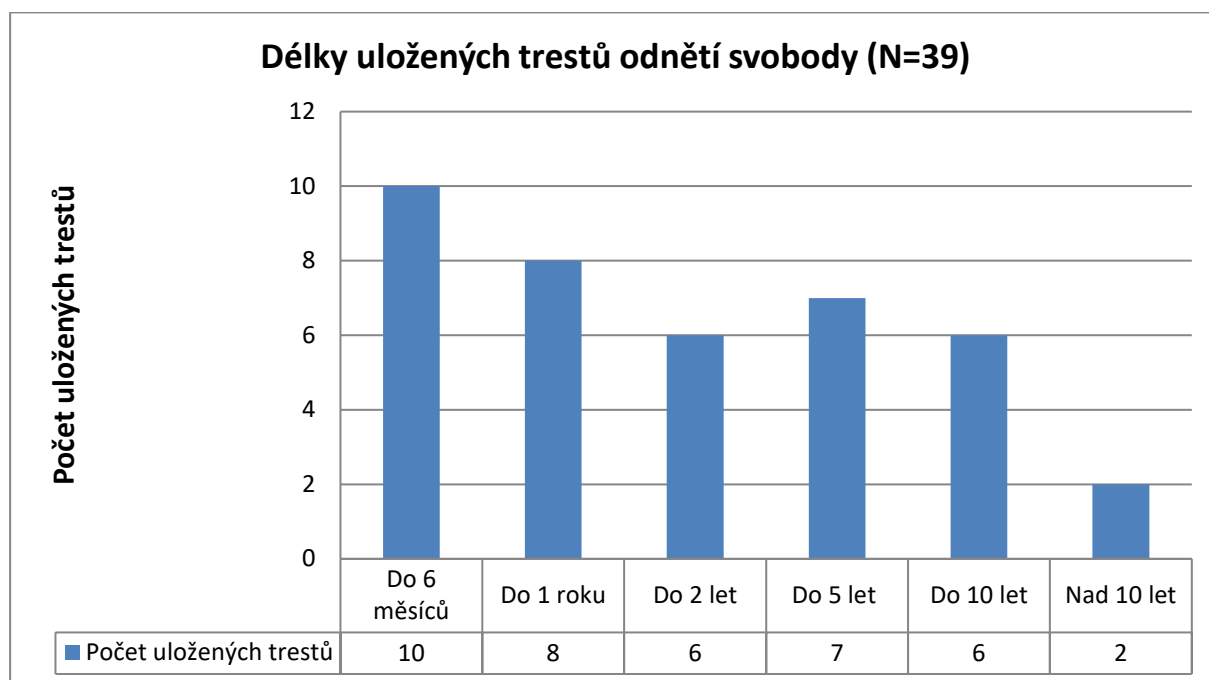
Tabulka č. 3

Délka soudem uložených nepodmíněných trestů odnětí svobody v závislosti na věku pachatele

Věk/délka trestu	Do 6 měsíců	Do 1 roku	Do 2 let	Do 5 let	Do 10 let	Nad 10 let
65	1	3	0	3	2	0
66	4	0	1	1	0	2
67	2	2	2	0	1	0
68	1	1	0	1	2	0
69	0	1	0	1	0	0
70	0	0	3	0	0	0
71	0	0	0	0	0	0
72	1	1	0	1	0	0
73	0	0	0	0	0	0
74	0	0	0	0	0	0
75	0	0	0	0	0	0
76	1	0	0	0	0	0
77	0	0	0	0	1 (9 let)	0
Celkem uložených NEPO trestů	10	8	6	7	6	2

Graf č. 1

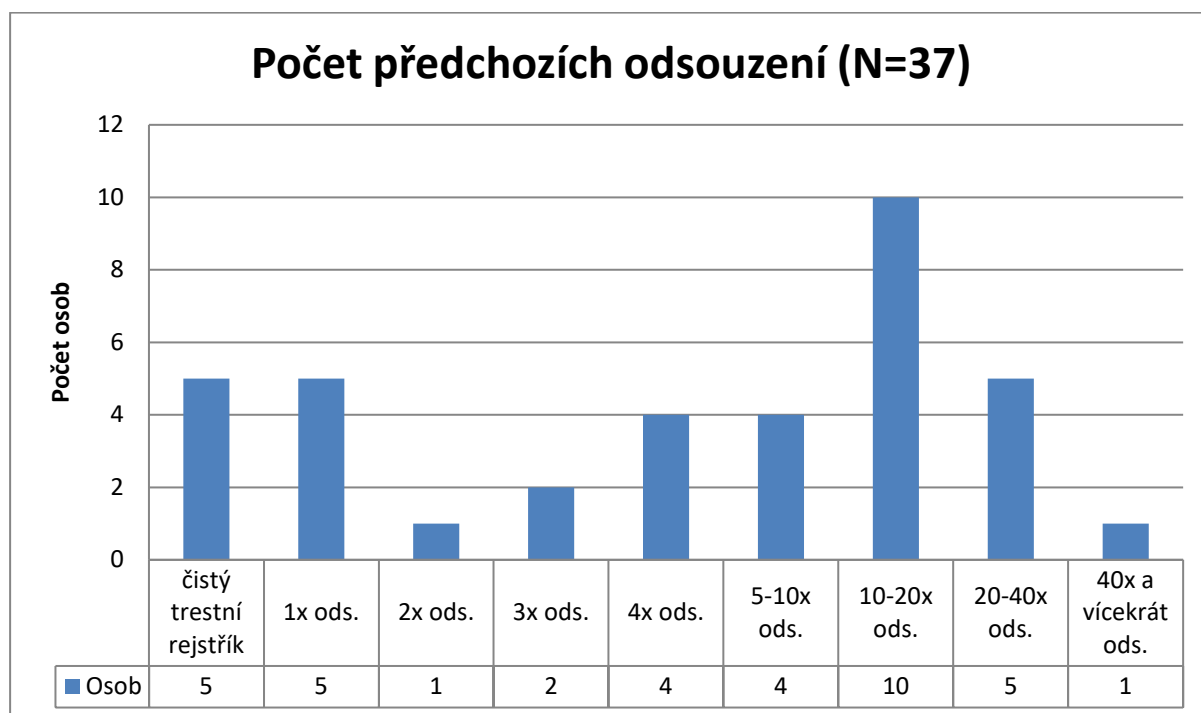
Délky trestů odnětí svobody uložených nepodmíněně (N=39)

Většina seniorů ze vzorku,¹ přibližně tři čtvrtiny, byla vícekrát soudně trestána (dvacet sedm osob), jak vyplývá z grafu č. 2. Pět osob ze vzorku má čistý trestní rejstřík, pět osob bylo trestáno jednou. Více než desetkrát bylo soudně trestáno cca 43 % osob z analyzovaných spisů. Téměř výhradně se tato skupina pachatelů zaměřovala na páčání majetkové trestné činnosti.

Graf č. 2

Počty předchozích odsouzení (N=37)

Seniora s nejvyšším počtem záznamů v rejstříku trestů (jedenačtyřicet) lze označit za speciálního recidivistu, který páchal celou svou kriminální kariéru téměř výhradně krádeže. V době spáchání posledního trestného činu mu bylo 72 let a byl závislý na alkoholu.

Anamnestické údaje

Vzorek pachatelů seniorského věku odsouzených k nepodmíněnému trestu odnětí svobody čítal 38 osob. Jejich **věk** byl určen k době spáchání trestného činu. Nejpočetnější věkovou skupinu šedesáti pěti až šedesáti devíti letých seniorů tvořilo téměř 80 % všech odsouzených (třicet osob). Šesti osobám bylo 70-74 let, dvěma mezi 75-79 lety. Nejmladší pachatelé byli, v době spáchání trestného činu, šedesáti pěti letí (9 osob) a byli odsouzeni za trestné činy různé závažnosti: krádeže, vydírání, zanedbání povinné výživy, ohrožení pod vlivem návykové látky, maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání, znásilnění a loupež. Nejstaršímu pachateli bylo 77 let a byl odsouzen za vraždu a nedovolené ozbrojování na 9 let.

¹ V jednom případě se předchozí odsouzení pachatele nepodařilo zjistit, proto se nám snížil celkový počet zkoumaných osob v grafu č. 2 z třiceti osmi na třicet sedm.

Vzorek reprezentovalo přibližně 95 % **mužů** (36 osob) a 5 % **žen** (2 osoby). Jednalo se převážně o české občany, pouze tři byli cizinci z evropských zemí (Spolková republika Německo, Rumunsko, Slovenská republika).

Rodinný stav¹ osob ze vzorku, který byl také sledován k době zahájení trestního stíhání, se odlišuje od evidovaného rodinného stavu všech osob ve výkonu trestu odnětí svobody v roce 2017. Sledovaní senioři byli ponejvíce ženatí a teprve poté rozvedení, s druhem, svobodní a vdovci. Naopak v roce 2017 vykonávalo trest odnětí svobody v českých věznicích více než polovina osob svobodných a za ní s velkým odstupem následovala skupina rozvedených).² Rozdíl lze vysvětlit pokročilejším věkem osob našeho vzorku, neboť lze vycházet z předpokladu, že starší ročníky obyvatel v ČR častěji uzavíraly sňatek. Také je třeba přihlídnout ke skutečnosti, že u šesti osob nebylo možno ze spisů tento údaj zjistit. To mohlo mít za následek zkrácení údajů ve vzorku.

Mimo čtyři bezdětné osoby, měli všichni senioři nejméně jedno dítě, šest osob mělo dokonce více než čtyři děti (ve čtyřech případech se nepodařilo údaj zjistit).

Podle Vágnerové (2008) starší lidé (také osoby ve výkonu trestu) často trpí větším počtem zpravidla chronických onemocnění.³ Četnosti duševních onemocnění je ve stáří také překvapivě velká. Předpokládá se, že postihuje asi 20 % starých lidí.⁴

Zdravotní stav našich pachatelů byl zjištěn ve 29 případech. Mimo několika výjimek si stěžovali na psychické nebo na fyzické problémy, které se mnohdy překrývaly. Někteří senioři byli závislí na alkoholu nebo na drogách (čtyři osoby).

Senioři sami uváděli do spisu probíhající onemocnění související s vysokým věkem a opotřebením organismu. Obecně se jednalo o problémy s pohybovým aparátem, kardiovaskulární choroby, cukrovku, vysokou hladinu cholesterolu v krvi, hypertenzi atd.

Socioekonomický status⁵

Informaci o svém **nejvyšším dosaženém vzdělání** poskytovali sami senioři v průběhu trestního řízení a byla dohledána u 33 osob.⁶ Nejvíce seniorů bylo vyučeno (15) nebo mělo základní vzdělání (8). Maturitu ze střední školy nebo po vyučení měly

¹ V průběhu výkonu trestu odnětí svobody často dochází k rozvodu nebo rozluce, a to ať již z důvodu dlouhodobé odluky, spáchaného trestného činu namířeného proti vlastní rodině, finančního zatížení rodiny a z mnoha dalších příčin.

² MÄSIAROVÁ, Lucie. (24. červen 2019). *Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2017*. Načteno z Generální ředitelství: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2018/10/Statistick%C3%A1-ro%C4%8Denka-2017.pdf>.

³ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II. Dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2008.

⁴ Viz BAŠTECKÝ, Jaroslav, KÜMPEL, Quido a Miloš VOJTĚCHOVSKÝ. *Gerontopsychiatrie*. Praha: Grada, 1994.

⁵ Socioekonomický status může být definován jako kombinace vzdělání, profesního postavení a příjmu. In: BENGTSON, Vern, BIBLARZ, Timothy, & Robert ROBERTS. *How Families Still Matter: A Longitudinal Study of Youth in Two Generations*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002.

⁶ Informace o svém nejvyšším dosaženém vzdělání a profesním postavení poskytovali sami senioři v průběhu trestního řízení a může být zkrácená.

4 osoby. Nezvykle vysoký počet seniorů mělo ukončeno vysokou školou (3 osoby, tj. cca 9 %).¹

Většina seniorů pobírala **starobní důchod** (26 osob). Někteří senioři si před nástupem do výkonu trestu odnětí svobody přivydělávali k důchodu podnikáním (4 osoby), příležitostnými nebo pravidelnými brigádami (4) nebo měli uzavřenou dohodu o provedení práce (1). Ještě v seniorském věku byly některé osoby ze vzorku hlášeny na Úřadu práce jako nezaměstnané (3), některým vůbec nevznikl nárok na starobní důchod s ohledem na jejich trestní minulost.

Ekonomické zázemí seniorů bylo velmi rozdílné. Starobní důchod byl většinou zásadním příjmem nebo vůbec jediným zdrojem obživy seniorů. Rozmezí vypláceného starobního důchodu se značně lišilo, a to od 6 145 Kč do cca 16 000 Kč. Nejvyššího celkového měsíčního příjmu dosáhl senior-podnikatel, který si ke svému starobnímu důchodu ve výši cca 14 000 Kč měsíčně přivydělával svým podnikáním 25-30 000 Kč. Přesto mu jeho příjmy nestačily na splácení nebankovních půjček a ze strachu o život, řešil svou „bezvýchodnou životní situaci“ páčáním trestné činnosti.

Šest osob z našeho vzorku do spisu uvedlo, že jsou **osobami bez přístřeší**, tzv. bezdomovci.² Čtrnáct osob ze třiceti osmi (37 %) přiznalo, že mělo v době spáchání trestného činu **dluhy**, z toho dvě osoby u nebankovního sektoru. **Exekuce** byla uvalena na majetek deseti osob ze vzorku. Dva senioři uvedli, že děti prodali jejich nemovitost a získané peněžní prostředky použili pro svoje vlastní potřeby.

Závěr

V rámci výzkumu seniorů ve výkonu trestu odnětí svobody uloženém nepodmíněně bylo analyzováno 40 spisů. Spisy se týkaly 38 osob (muži tvořili 95 % většinu) ve věku 65 a více let. Nejvíce osob (cca 80 %) bylo 65-70 letých. Senioři byli nejčastěji ženatí nebo rozvedení s jedním nebo více dětmi a byli převážně vyučení nebo měli základní vzdělání. Nezvykle vysoký počet osob mělo ukončeno vysokoškolské vzdělání. Většina osob pobírala v době spáchání trestného činu starobní důchod, některé si přivydělávaly pravidelnými či náhodnými brigádami. Jejich ekonomické zázemí se odlišovalo, ať již výší příjmů, tak osobním vlastnictvím. Skoro polovina osob byla zadlužená, na majetek deseti z nich byla nařízena exekuce. Šest seniorů se označilo za bezdomovce.

Dopouštěli se trestných činů rozdílné závažnosti od krádeží po vraždy, což koresponduje s délkami uložených trestů odnětí svobody. Méně závažných trestných činů se nejčastěji dopouštěli recidivisté (krádeže, maření výkonu soudního rozhodnutí a vykázaní), nejzávažnějších naopak osoby prvotrestané (vraždy).

¹ Pro srovnání, v běžné vězeňské populaci mělo v roce 2017 vysokoškolským titulem zakončeno svoje vzdělání přibližně 1 % odsouzených v českých věznicích. Společně s bakalářským titulem se jedná asi o 1,5 % odsouzených. In: BIEDERMANOVÁ, Eva. Úroveň vzdělanosti osob ve výkonu trestu odnětí svobody. *Bezpečnostní teorie a praxe*. 2015, č. 1, s. 97-107.

² Definice bezdomovectví nebyla dosud vytvořena. První ucelenější pokus o definici a typologii bezdomovectví přináší publikace autorů kolem Ilji Hradeckého. In: HRADECKÝ, Ilja & spol., *Definice a typologie bezdomovectví*. Praha: NADĚJE, o.s., 2007.

Vzhledem k velikosti vzorku analyzovaných spisů a počtu osob, kterých se týkal, nebylo možné provést složitější statistické výpočty ani vyvodit obecné závěry a doporučení týkající se práce Vězeňské služby ČR. Pro taková doporučení by bylo třeba analýzu trestních spisů vícekrát zopakovat. Nicméně i tak nám analýza trestních spisů umožnila zmapovat trestnou činnost seniorů, která je přivedla do výkonu trestu a současně vysledovat některé opakující se problémy, jakými byl špatný zdravotní stav většiny z nich a jejich zatížení dluhy, které jim ve výkonu trestu odnětí svobody ještě porostou.

Dosud je práce se seniory ve výkonu trestu, s ohledem na jejich zdravotní stav, zaměřována v rámci programů zacházení na vyplnění volného času a z toho plynoucí potlačení nežádoucích vzorců chování.¹ V budoucnosti by se měla práce s nimi zaměřit nejen na jejich obecné potřeby, ale zejména na konkrétní a individuální problémy. Jedná se především o řešení dluhů, ať již vzniklých před nástupem do výkonu trestu (sociální a zdravotní pojištění, půjčky,...) tak ve výkonu trestu (náklady výkonu trestu, advokátní služby,...) a dále o zajištění postpenitenciární péče po jejich propuštění, neboť právě senioři jsou skupinou osob, která klade na sociální péči zvýšené nároky.

Literatura

- BAŠTECKÝ, Jaroslav, KÜMPEL, Quido a Miloš VOJTĚCHOVSKÝ. *Gerontopsychiatrie*. Praha: Grada, 1994.
- BENGTSON, Vern, BIBLARZ, Timothy, & Robert ROBERTS. *How Families Still Matter: A Longitudinal Study of Youth in Two Generations*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002.
- BIEDERMANOVÁ, Eva. Úroveň vzdělanosti osob ve výkonu trestu odnětí svobody. *Bezpečnostní teorie a praxe*. 2015, č. 1, s. 97-107.
- BIEDERMANOVÁ, Eva. Ženy ve výkonu trestu odnětí svobody. *Bezpečnostní teorie a praxe*. 2017, č. 1, s. 121-130.
- BIEDERMANOVÁ, Eva. Jak stárne česká vězeňská populace? *Bezpečnostní teorie a praxe*. 2018, č. 4, s. 71-80.
- ČEVELA, Rostislav, KALVACH, Zdeněk a Libuše ČELEDOVÁ. *Sociální gerontologie: úvod do problematiky*. Praha: Grada Publishing, 2012.
- HRADECKÝ, Ilya & spol. *Definice a typologie bezdomovectví*. Praha: NADĚJE, o.s., 2007.
- KALVODOVÁ, Věra. *Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012.
- MAREŠOVÁ, Alena, KOTULAN, Petr & Milada MARTINKOVÁ. *Sonda do problematiky osob v ČR poprvé trestně stíhaných a poprvé vězněných*. Praha: IKSP, 2004.
- RASZKOVÁ, Tereza & Stanislava HOFERKOVÁ. *Kapitoly z penologie II*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014.

¹ RASZKOVÁ, Tereza a Stanislava HOFERKOVÁ. *Edukace a reedukace trvale pracovně nezařaditelných v českých věznicích*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015.

RASZKOVÁ, Tereza & Stanislava HOFERKOVÁ. *Edukace a reedukace trvale pracovní nezařaditelných v českých věznicích*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II. Dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2008.

VÁLKOVÁ, Helena & Jana HULMÁKOVÁ. Kriminalita stárnoucí populace a sankční politika uplatňovaná vůči seniorům v České republice. *Fórum sociální práce*. 2013, č. 2, s. 29-44.

Internetové zdroje

Koncepce vězeňství do roku 2025. (22. červen 2017). Načteno z Generální ředitelství Vězeňské služby ČR: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2017/06/Koncepce-vezenstvi.pdf>

Mäsiarová, L. (24. červen 2019). *Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2017*. Načteno z Generální ředitelství: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2018/10/Statisticka-rocenka-2017.pdf>

Výroční zpráva za rok 2017. (8. březen 2018). Načteno z Generální ředitelství Vězeňské služby ČR: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2018/03/v-rocnizprava-2017-final.pdf>

RESUMÉ

Vězeňská populace v České republice stárne. V roce 2016 počet seniorů ve výkonu trestu odnětí svobody v českých věznicích ve věku nad 65 let přesáhl jedno procento a stále se pozvolna zvyšuje. Institut pro kriminologii a sociální prevenci provedl v letech 2016-2019 výzkum s názvem Senioři – oběti i pachatelé trestných činů, zaměřený také na problematiku seniorů ve výkonu trestu.

V rámci výzkumu bylo analýzou vybraných trestních spisů zjištěno, že se jedná o různorodou skupinu osob, která se odlišuje od zbývajících vězeňské populace i mezi sebou navzájem. Senioři ve vzorku se navzájem diferencovali rodinnou anamnézou, sociálním statutem i spáchanou trestnou činností. Současně však bylo možné vysledovat některé z trvalých problémů seniorů ve výkonu trestu: špatný zdravotní stav a velké zatížení dluhy.

Klíčová slova: Počty seniorů v českých věznicích, recidiva seniorů, senioři ve výkonu trestu odnětí svobody, trvale pracovní nezařaditelné osoby.

S U M M A R Y

BIEDERMANOVÁ, Eva: THE CZECH SENIORS SERVING THE SENTENCE IN PRISONS – ANALYSIS OF CRIMINAL FILES

The Czech prison population is aging. In 2016 the number of imprisoned seniors serving the sentence exceeded one percent, and is still increasing. In the years 2016 to 2019 the Institute of Criminology and Social Prevention carried out a research entitled „The Seniors – Victims and Offenders of Crimes“, focused on the issue of elderly inmates.

By analysing selected criminal records, the research has discovered that elderly inmates represent a rather heterogeneous group which also differs in many respects from the general prison population. The seniors in the research sample vary in family history, social status and crimes committed. Moreover, the survey highlighted some of the persistent issues concerning elderly prisoners such as poor health condition or enormous debt burden.

Keywords: Numbers of seniors in Czech prisons, recidivism of seniors, imprisoned seniors, permanently non-classifiable working persons.

